

ВНЕСОК МИТРОПОЛИТА ЙОСИФА СЛІПОГО У РОЗВИТОК БОГОСЛОВСЬКОЇ ОСВІТИ У 20–30 РР. ХХ СТ.

У статті розглянуто діяльність митрополита Й. Сліпого, яка була спрямована на підвищення науково-освітнього рівня греко-католицького духовенства. Основна увага приділена науковим дослідженням студентів Богословської академії.

Ключові слова: Й. Сліпий, греко-католицька церква, Богословська академія.

На початку ХХ ст. духовенство Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) відіграло важливу роль у розбудові богословської освіти на західноукраїнських землях. Одним із активних його ініціаторів був митрополит Йосиф Сліпий.

До проблеми діяльності Йосифа Сліпого зверталися у своїх працях українські дослідники: Колтун І., Пристай В., Ленцик В. Вони розглядали деякі аспекти ролі митрополита у піднесенні науково-освітнього рівня греко-католицького духовенства. Проте відсутнє комплексне дослідження з даної тематики. В статті ставиться наукове завдання: розглянути діяльність Й. Сліпого, націлену на становлення та розвиток богословської освіти для духовенства.

У 20–30 рр. ХХ ст. значне місце у духовному житті семінаристів відіграла Львівська Духовна Семінарія, в подальшому Греко-Католицька Богословська Академія. Велику увагу становленню цих навчальних закладів приділяв Й. Сліпий. Обійнявши посаду ректора Духовної семінарії, він великого значення почав надавати розвитку богословської науки. Реалізовувати дану ідею Й. Сліпий намагався за допомогою товариства “Читальня богословів ім. М. Шашкевича”, яке було засноване в середині ХІХ ст. за ініціативою студента В. Ковальського. Спочатку переважна більшість вихованців навчального закладу не підтримала проект його утворення. У 1850 р. ідею щодо заснування “Читальні” схвально сприйняв колишній ректор В. Бохенський, з цього часу її керівництво свої зусилля спрямовувало на наукову підготовку майбутніх священиків. Студенти семінарії мали здобувати в “Читальні” знання на засіданнях культурно-просвітньої, богословської та суспільної секцій. Але, на жаль, ці наміри так і не вдалося реалізувати, позаяк у 1918 р. вищезазначене

товариство було закрито. Лише за часів перебування на посаді ректора Духовної семінарії Й. Сліпого діяльність “Читальні” відновилося.

У 1926 р. під керівництвом Й. Сліпого відбулися установчі збори товариства, на яких розроблено його статут. У ньому наголошувалося, що головне завдання “Читальні” полягало у підготовці майбутніх священиків до душпастирської і громадської праці серед українського народу¹. Передбачалося створення наукової бібліотеки та проведення наукових засідань і літературно-музичних вечорів. До складу товариства “Читальні” входили студенти Львівської Духовної семінарії. Їх обов’язками було відвідування наукових засідань та сплата членських внесків. Студенти, які не виконували даних розпоряджень, виключалися з навчального закладу.

Працюючи на посаді ректора Духовної семінарії, Й. Сліпий планував перетворити даний заклад на зразок вищої установи університетського типу. Завдяки його діяльності були укладені “статути”, які 22 лютого 1928 р. затвердив митрополит А. Шептицький. Незабаром, 6 жовтня 1929 р. відбулося відкриття Львівської Богословської Академії².

Основним завданням заснованого закладу була підготовка майбутніх священиків. На думку Й. Сліпого, в академії повинні викладатися богословські та загальні дисципліни. Він зазначав: “Академія має підготувати студентів до самостійної наукової праці, виробити погляди і поглибити знання в окремих ділянках”³.

На момент заснування в Богословській академії існували філософський та теологічний факультети. Головна проблема навчального закладу полягала у відсутності педагогічних працівників. У цей час в академії працювали лише три професори⁴. В частини викладачів

не було вищої фахової освіти. Поступово вище зазначені проблеми вирішались. Протягом 1929–1930-х рр. в академії викладало вже 26 професорів. З них 11 — на філософському та 15 — на богословському факультетах⁵.

Завдяки клопотанням Й. Сліпого в академії започатковано наукові семінари та чисельні гуртки. Зокрема на філософському факультеті викладалися дисципліни з історії слов'янської мови, історії Близького Сходу, мистецтва та інші.

Один з перших семінарів, який очолював М. Чубатий, присвячено історії церкви. Його слухачами були студенти другого та п'ятого курсів академії. Для того щоб вступити на історичний семінар, необхідно було скласти іспит з методики наукової праці⁶. Завдання кожного студента полягало в опрацюванні монографії з історії церкви. Результати своєї роботи вони представляли у вигляді рефератів, які обговорювалися на засіданнях секції⁷. Необхідно зазначити, що кількість учасників історичного семінару зазнавала постійних змін. Наприклад, у 1934 р. в обговоренні доповідей взяв участь 41 студент, виголосивши 12 наукових доповідей⁸. У наступні роки кількість учасників коливалася від 20 до 42⁹.

Особливе місце ректор Богословської академії відводив краєзнавчим дослідженням. Важливу роль у розробці зазначених питань відігравав семінар з історії галицьких парохій. Під час навчання його студенти обробляли літописи, грамоти, архівні джерела. Згодом на їх основі вони опубліковували власні статті¹⁰.

Окреме місце ректорат академії відводив музичному вихованню семінаристів. Завдяки його зусиллям засновано кафедру церковної музики, гармонії і музичних форм. Її очолював Б. Кудрик. Під його керівництвом започатковано заняття з хорового співу. Студенти, які навчалися на вищезазначеній кафедрі, користувалися повагою у середовищі кращих знавців музики. Своім блискучим мистецьким рівнем знань семінаристи завдячували передусім висококваліфікованим диригентам. Впродовж 1920–1930 рр. кількісний склад студентів хорового співу змінювався. Так, у 1925–1926 рр. хор налічував приблизно 60–70 співаків¹¹.

Співаки кафедри церковного співу зобов'язані були дотримуватися вимог, вироблених керівництвом. Вони повинні були брати активну участь в усіх публічних виступах та

церковних богослужіннях не лише в академії, але і поза її межами. Свої мистецькі таланти студенти хорового співу мали можливість проявити з нагоди влаштування багатьох урочистих святкування.

Поглиблювати знання з окремих предметів студенти мали змогу на секційних засіданнях, які запроваджувало керівництво “Читальні”.

Найпершою в 1929 р. була заснована суспільна секція, яку очолив Іван Ждан. Вона мала завдання інформувати широкі кола громадськості стосовно суспільних, політичних та ідеологічних питань. На початку свого існування секція налічувала 14 членів, а на кінець 1930 р. їх кількість збільшилась до 39¹². За період її існування відбулося 11 засідань, під час яких студенти виголошували доповіді з суспільно-політичної тематики.

Великого значення представники “Читальні” надавали видавництву періодичної літератури. З цією метою в 1929 р. засновано видавничу секцію, при якій знаходився друкарський гурток. Його діячі займалися брошуруванням книжок. Отримані кошти вони надсилали на благодійні цілі до навчально-освітніх закладів¹³.

Заходами новоствореної установи було надруковано декілька наукових праць. Серед них варто виділити монографії М. Чубатого “Історія української церкви” та Л. Лужницького “Історія вселенської церкви”. Найбільшого розповсюдження набула робота С. Сампари “Теологія”, наклад якої становив 91 примірник¹⁴. Значною перешкодою для видавництва наукової літератури були фінансові проблеми. Однак, незважаючи на ці чинники, видавництво продовжувало своє існування.

З кожним роком наукова діяльність студентів в “Читальні” поживалася. Свідченням цього є їх активна участь у краєзнавчому, літературному, культурно-історичному та інших гуртках. Щоб не втратити членства в “Читальні”, студенти повинні були виголошувати доповіді, тематика яких визначалася керівниками гуртків.

У 1929 р. розгорнула свою діяльність культурно-просвітня секція. До її складу входило 10 студентів. Завдяки ініціативі Й. Сліпого керівництво налагодило відносини з товариством “Просвіта” у Львові¹⁵. У зазначених установах студенти повинні були виголошувати доповіді. Але, на жаль, частина студентів не брала активної участі у засіданнях секції. Це зумовлювалося рядом причин. Основна з них

пояснювалася тим, що її студентів не цікавили проблеми, над якими працювала культурно-просвітня секція¹⁶.

Проте у 1930 р. студенти культурно-просвітньої секції включилися у наукову діяльність. Впродовж навчання вони виголосили 5 доповідей в міських львівських читальнях.

Пріоритетним у середовищі дослідників стало вивчення церковного права. Вказана навчальна дисципліна викладалася для студентів 4–5 курсів. Її викладачі ставили високі вимоги до слухачів. Дослідивши певні питання, вони повинні були у своїй роботі викладати не лише думку авторів, але й давати власну оцінку подіям¹⁷. У ході навчального процесу 27 студентів 4 курсу взяло участь у 20 наукових засіданнях. Планувалося обговорення 12 доповідей, але виголошено було лише 8. Аналогічна ситуація спостерігалася у навчанні і серед студентів 5 курсу. З 22 учасників семінару свої доповіді проголосило тільки 8. Таку інертність студентів у науковій діяльності можна пояснити рядом обставин, найголовнішою з яких була відсутність необхідного джерельного матеріалу в бібліотеці академії¹⁸.

Поряд з науковими семінарами керівництво академії заснувало окремі кооперативи та товариства. 26 жовтня 1926 р. під керівництвом Й. Сліпого відбулися установчі збори та відкриття кооперативу “Визволення”. На першому засіданні був розроблений його статут. У ньому зазначалося, що головною метою кооперативу є ознайомлення студентів семінарії з майбутньою її громадською працею. Незабаром заснована організація розгорнула активну діяльність. У 1931 р. в академії для студентів впроваджено навчальний курс з основ кооперації. Його програма складалася з теоретичної та практичної частин¹⁹. Лекції з заснованого навчального предмета викладали Ю. Павликовський, М. Капуста, І. Мартюк та інші²⁰.

Крім викладацької роботи, діячі кооперативу займалися видавничою діяльністю і публікували значну кількість наукових праць. Чільне місце серед них посідали роботи: М. Конрада “Історія філософії”, “Обряди”, Л. Глинки “Супружче право” і “Фундаментальна догматика” та багато інших²¹.

Передбачалося перевидати “Історію церкви”, написану Л. Лужницьким, але ця ідея так і не була реалізована. Виручені за свою роботу грошові кошти кооперативи направляли на благодійні цілі товариствам “Рідна школа”, “Просвіта” та “Товариству українських інвалідів”²².

Наступним товариством, заснованим в академії, було “Братство Входу в храм Пречистої Диви Марії”. Студенти, які до нього належали, повинні були кожний день молитися до Пресвятої Богородиці та приймати Святе причасття. Крім того, кожен братчик мав щороку замовити дві Служби Божі за померлих та живих. Необхідно сказати, що духовний рівень студентів товариства був вищий від інших вихованців академії²³. 13 січня 1931 р. при братстві заснована “Харитативна секція”, яка мала допомагати не лише семінаристам, але і звичайним студентам. Її діячами було влаштовано безкоштовне харчування для малозабезпечених. При братстві існував “Місійний комітет”, який допомагав і забезпечував релігійною літературою емігрантів, які перебували на території Європи та Америки²⁴.

Таким чином, у 20–30 рр. ХХ ст. пріоритетним завданням для митрополита Й. Сліпого було підняття науково-освітнього рівня духовенства. Перебуваючи на посаді ректора Духовної Семінарії, він велику увагу приділяв не лише організаційним, але й науковим питанням. Завдяки його зусиллям засновано Богословську Академію, яка стала справжнім науковим осередком для студентів і викладачів.

Джерела та література

- 1 Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України). — Ф. 451. — Оп. 1. — Спр. 116. — Арк. 2.
- 2 Там само.
- 3 *Бистрицька Е. Й.* Сліпий — організатор Богословської науки в Україні // Патріарх Й. Сліпий як визначний український ієрарх, науковець та патріот. — К., 2003. — С. 108.

- 4 Звіт з організаційної праці та обсягів Богословської Академії // Світильник істини: джерела до історії Української католицької Богословської Академії. 1928 — 1929 — 1944. — Чикаго, 1965. — С. 208.
- 5 Там само. — С. 100.
- 6 Там само. — С. 297.
- 7 ЦДІАЛ України. — Ф. 451. — Оп. 1. — Спр. 137. — Арк. 12.

- 8 Там само.
9 Там само. — Арк. 13.
10 Там само. — Арк. 20.
11 Там само. — Спр. 116. — Арк. 2.
12 Там само. — Спр. 122. — Арк. 1.
13 Там само. — Спр. 116. — Арк. 11.
14 Там само. — Арк. 12.
15 Там само. — Арк. 17.
16 Там само.
17 ЦДІАЛ України. — Ф. 451. — Оп. 1. — Спр 126. — Арк. 3.
18 Там само.
19 Там само.
20 Звіт з організаційної праці та досягів Богословської Академії... — С. 514.
21 *Пристай М.* Львівська Греко-Католицька Духовна Семінарія (1783 — 1945). — Львів, 2003. — С. 322.
22 Звіт з організаційної праці та досягів Богословської Академії... — С. 534.
23 *Пристай М.* Львівська Греко-Католицька Духовна Семінарія... — С. 324.
24 Там само. — С. 325.

Инна Ходак

Вклад митрополита Йосифа Слепого в розвиток богословського просвіщення в 20–30-е гг. ХХ в.

В статье рассмотрена деятельность митрополита И. Слепого, которая была направлена на повышение научно-образовательного уровня греко-католического духовенства. Основное внимание уделено научным исследованиям студентов Богословской академии.

Ключевые слова: И. Слепой, греко-католическая церковь, Богословская академия.

Inna Khodak

Metropolitan Josyph Slipiy contribution activity development of theological education in 20–30 of the 20th century

Metropolitan Josyph's Slipiy's activity directed improvement of educational- scientific standards of greek- catholic church. Main consideration is given to the scientific reserches by the students the Academy of Theology.

Key words: I. Slipiy, Greek-Catholic Church, the Theological Academy.

